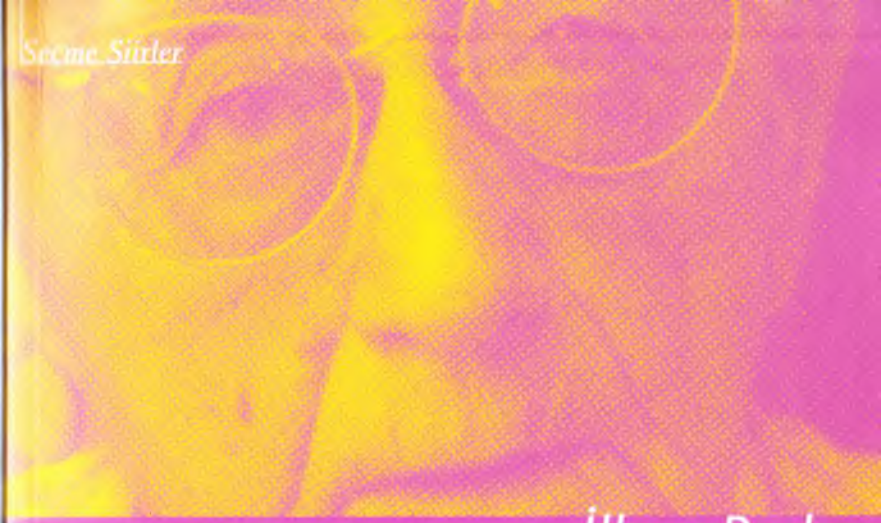
Seçme Şiirler

İlhan Berk

Atımı istedim evin göğü gerindi
Çin gülleri bir yerden ordan geliyordum

ADAM

ADAM YAYINLARI
©
Adam Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş.

Birinci Basım : Eylül 1997

Kapak Tasarımı: Mehmet Ulusel

Kapak Fotoğrafı: Bennu Gerede

97.34.Y.0016.634
ISBN 975-418-445-3

Derleyen : İlhan Berk

İlhan Berk

Seçme Şiirler

ADAM

1919

Ben dünyaya bir idare lambası altında geldim
Yeryüzü Birinci Dünya Harbi'ni yaşıyordu
Başımın üstünde mendil boyunda bulutlar vardı

Yunan Harbi'nde yanan şehirlerimizi bir dağdan seyrettim
O çadır çadır insanları askerleri esirleri
Arkalarında bir gömlekle kaçan halkımızı
İlk topu ilk tayyareyi gördüm
Anam kardeşim ve ben ayaktaydık
Kapanık dükkânlarıyla çarşılarımıza yağmur yağıyordu

Her sınıf insanıyla şehrim dağlara taşınmıştı

O yangından nehirlerimiz dağlarımız ve çeşmelerimiz kurtuldular

Yanmış ve yakılmış şehrimize bir akşamüzeri askerlerimiz girdi
Kursaklarında bir parça ekmekle insanlar ayaktaydı
O gün dünyayı ve insanları tanıdım
O gün ayağımın dibindeki şehirden ağlamayı öğrendim

HİKÂYE

Her şey bir gece içinde oldu
Sabahleyin her şey tamamdı.

Bu gördüğümüz gökyüzü
İlk defa gelip yerini aldı

Gökyüzünün gelmesiyleydi
Dünyada büyük bir değişiklik oldu

Mesela, ovalar daha o gün
Yalnızlıklarını unutuverdiler

Bu şimdi elsiz ayaksız gibi duran gece
O zaman ağaca yürüyen bir su gibi geliyordu

Gökyüzünün hemen arkasındandı
Denizleri gördük

Baktım bir kuş ilk defa keyifli keyifli
Baktım uçuyordu

Akşama doğruydu
Bitkilerle, hayvanlarla merhabalaştık

Her şey yaşamaya hazırlanıyordu
Her şey gelir gelmez hayatlarını

Himalaya'lar, Ant'lar, Erciyeş'ler
Bir daha kımıldamamak üzere yerleşiyorlardı

Herkes aklından geçirdiği kadar bir yeri
Dünyada kolayca bulmuştu

Gökyüzünde, yerde
Her ağacın, her taşın bir yeri vardı

Hatırlarım küçük kirli bir bulut
Durmuş olup bitenleri seyrediyordu

Dünyaya niçin bu kadar geç geldiğini
Elinde olsa tutup soracaktı

Şimdi bu geceyi, bu yıldızları fevkalade buluyorsunuz ama
Bu hiç de kolay olmadı

En başta, başı boş atlar gibiydi nehirler
Bu şiire girmeden önce

Her şey yerini alıyordu sırası geldikçe
İlhan Berk bütün bunları görüyordu.

BİR ALAGEYİK

Kimsecikler yoktu gayet iyi hatırlıyoruz
Bir sabah biz erkenden geldik dünyaya
Ortalıkta büyük bir sessizlik vardı
Deniz kestaneleri ağır ağır nefes alıyordu

Baktık her şey hazırdı dünyada
Gökyüzü, dağlar, ovalar yerini almıştı
Her şey durmadan büyüyüp gelişiyordu
Anladık dünyadaydık artık

Hepimiz ayrı ayrı tutulduk dünyaya
Denizi görenler deliye döndü
Gökyüzüne bir bakışı vardı bir ceylanın
Bütün ömrümce unutmam

Bizden biraz önce gelmişlerdi sanırım
Gökyüzü dağlar ovalar
Gökyüzü dağlar ovalar
Daha yeni yeni kendilerine geliyordu

Asıl sevincimiz güneşi görünce oldu
Baktık bir geçtiği yerden
Adam boyu kalkıyordu otlar
Bir dokunduğu şey
Bir zaman kendine gelemiyordu

Bir sabah deniz kıyısında
Bir koruyu uyurken bastırdı
Deliye döndüğünü gördüm
Nasıl deliye döndüğünü bir korunun
Şarkılara başladığı hatırımda

Gökyüzünün bir perişanlığı vardı üzerinde
Yüzyılda silkip atılacak gibi değildi
Bu kadar yer kapladığı için dünyada
Belli utanıp sıkılıyordu

Daha o zaman bu gökyüzünün, ovaların
Dünyaya sımsıkı sarılacakları belliydi
Başkaldıramayacakları
Bir vakit yaşamaktan

Hiç unutmam akşama doğruydu yağmur yağdı
Bütün balıklar denizin üstüne çıktı
Hepimiz işimizi gücümüzü bıraktık
Tam beş dakika dünyayı dinledik

Her şey yavaş yavaş oluyordu dünyada
Sarmaşıklar yavaş yavaş uzuyordu
Bir pencere yavaş yavaş açılıyordu
Dünyanın içinden

Dağlara ovalara doğru koştu o gün kimimiz
Kimimiz nehirlere doğru koştuk
Fevkalade sevinmiştik hatırımızda
Bugün işte bir bunu biliyoruz

AYRIĞIN YÜREĞİ

Sessiz sedasız yaşayan bir ayrık otuydu Orta Anadolu'da
Kıtlıktan önce.
En küçük bir şeyden coşardı
Mesela bir kuş uçmasın Kızılırmak'a doğru
Köklerine su yürümüş gibi sevinirdi.
Bir bulut geçsin üstünden
Ayrıklıktan çıkardı.
Dünyayı, derdi, dünyayı
Hiçbir şeylere değişmem.

Şimdi yaşamak istemiyor.

KIZILIRMAK

7 Ekim 1951
Bir soğuk, bir karanlık, bir ıssız geceydi
Otuz kişiydik, ağzımızı bıçak açmıyordu
Seni gördük kamyonun penceresinden
Keyifli keyifli akıyordun
Hepimiz tutup cigaralarımızı yaktık
Türkü söyledik.

SEBENLİ HALİL*

I

HATIRLAMA

Dün daha ilk
Oturup dağa çıkışımı düşündüm
Sonra aklıma Yakup Bey geldi
Bütün gün bıçak biledim

Düşünüyorum da
Senin yaptığını kimse yapmadı
Nice öşürcüler gördük
Kimse tutup dağa çıkmadı

Hem dünya önceleri böyle değildi
Rafta ayrı yerde ayrı bir pabucumuz olurdu
Dünya deyince hatırımıza
Beysiz paşasız bir yer gelirdi

Hangi birine yanalım bilmeyiz
Bir su geçerdi evimizin önünden
Kırmızı bir toprak bırakırdı
Ölenece gözümden gitmez

Senin hatırcığın için olacak
Dört tarafa ferman gitmiş üstüme
Öyleyse hazır ol Yakup Bey
Bütün bıçaklar bilenende.

* "Sebenli Halil, öşürcünün haksızlıklarına dayanamayıp dağa çıkmış, günlerce dağda gezmiş, halk tarafından sevilerek yardım görmüş, sonra da kendi eceliyle ölmüş."

II

YAKUP BEY'E DAİR

Yakup Bey'in avlusunda
Atlar kişner
Şimdi Yakup Bey Seben'de
Takınır hançer bıçağı

Gece demez gündüz demez
Ev ev çarşı çarşı dolaşır
İpek mintan kadife yelek üstünde
Ot demez saman demez alır

Bey azmaz diye söylerler bütün
Yalan işte her şey meydanda
Sende bende bulunan
Asıl beyde bulunmaz

Akşam olur, Yakup Bey bıçak atar duvara
Pencereden Seben'e bakar bakar
Gümüş saplı bıçağını
Daha bir aşkla saplar

Geceleri yatak yatak dolaşır
Uyanır, bir sandalye attırır havuz başına
Din iman hak getire
Elin namussuzunda

III

SEBENLİ HALİL'İN ARDINDAN

Evinizin içi ne karanlık
Pencereleri el kadar

Karşı ovalara güneş vurdu
Kaldırsam ayağa kalkmaz mısın

Işıkdağı'na, Büyüksu'ya
Son bir bakmaz mısın

Ağaç yetiştireyim derdin ağaç yetiştireyim dünyada
Yakup Bey'in gözü kör olsun

Yabani kestaneler, kavaklar
Şimdi sensiz pamukluyor ovada

Atın başı boş gezeceğe benziyor
Bir zaman Seben'de

Bir zaman türkün söylenecek
Sonra her şey bitecek

Devraldıkça anlayacağın kötülükleri
Biz daha bir sarılacağız yaşayanlara

Ama bu dünya böyle gitmez
Zulümle yapılan çabuk yıkılır

KÖROĞLU DESTANINDAN

RÜZGÂR

Bir rüzgâr ilk bakışta belli
Gökyüzünü çocukları büyütmüş
Denizle kuşlarla evlerle var
Dünyaya aşk diye hürlük diye
En yavuz gerçek tohumlar ekmiş
Bir rüzgâr yosunlar kadar eski

O rüzgâr nerde olursak olalım
Ana eli gibi her zaman yanımızda
Bir anda dolaşan yeryüzünü
Tüm silip süpüren kötülüğü
Aşkı kardeşliği asıl kılan
Her gün bu gökyüzü genişliğinde

Bir rüzgâr dünyalar kadar eski
Anaların çocukların gözlerinde
Toprağa suya öyküsü işlemiş
Dolaşmış nice insan yüreğini
Köroğlu'nda asıl yerini bulmuş.

IV

NE KADARSAYDIK
DAĞLARLA OVALARLA
HEPBİRDEN BOLU ÜSTÜNE YÜRÜDÜK

1.

Önümüzde dağlar, önümüzde Arkot, Sündürce, Seben
Benli Ovası, Yünlü, Kızık Yaylası
Yanımızda kestane, kayın
Etfeni Gölü, Uğursu
Akyokuş, Gümüşova, ovada nar, ayva, kendir
Gerimizde Ağpınar, Yumurtadağ, Sütsu, İçkale
1500 tezgâh, bez, çarşaf, heybe, çuval, kilim
Hepsinden önce buğday gerimizde.

Bizimle ovalar, gökyüzü, pirinç, orman, sapan demiri, örs, balta, çekiç bizimle.
En önde Köroğlu'nun atı, Kiziroğlu Mustafa, Koca Arap, Tekeli Bey, Bıyıklı Yusuf.
700 at, 366 bey, en önde
En önde Mudurnulu köylünün dört ölçek kendiri, yensiz gömleği
Dul yetim hakkı
En önde.

2.

KIRAT YOLU BİLİR GİBİ GİDERDİ
DURUNCA BİLİR GİBİ DURURDU

Düz bir çizgi Kırat
Namludan çıkan kurşun gibi
En kısa yol
Onun. ./

En güzel türküyü
O söylüyor.
En çok onun
Dediği dedik.

Su uyumaz diye biliriz değil mi biz
Uyumayan o.
Kuş uçar değil mi
Uçan o.

3.

SONRA GELİYORDU KÖROĞLU'NDAN YAŞAYAN HER ŞEY SONRA

Kuşağı, kalpağı Köroğlu'nun
Köroğlu'nun üstündeki esvap
Canı gibi tezdi.
Tezdi
Üstündeki gökyüzü
Toprak
Dağlar
Yürüyen ova.

Peşi sıraydı Köroğlu'nun
Yaşayan her şey.

Köroğlu mu geçiyor
Rüzgâr durur bekler.

Su mu akan
Durur sonra akar.

Ova onun sesinde duyar
Ovalığını.

Biz onun sesinde
İnsan olduğumuzu.

Düşmanı o böler ilkin
Sonra biz.

O girer peşin
Bıçak sonra.

4.

İLK
DÖRT DİVAN OVASI'NA GİRDİK

İlk Dört Divan Ovası'na girdik
İlk Dört Divan Ovası kurtuldu.
Sularımız, ağaçlarımız kurtuldu ilk
İlk anda tavşanlarımız, kuşlarımız, beş ülkede ünlü ormanlarımız, çiçeklerimiz, balıklarımız kurtuldu.
Bir de baktık bütün dostlardı gerimiz, gerimiz teslim olmamış ağaçlardı, dağlardı.
Bir kere beylerden yana olmamış, hiç çevrilmemiş, hür dolaşmış gökyüzüydü, ahlat ağaçlı yollardı gerimiz.

İlk Dört Divan Ovası kurtuldu.

5.

BİR AN DURUP SUYU DİNLEDİK
HEP SUYU DİNLEDİK

Siz gideli biz hiç akmadık
Bir gökyüzü düşmedi üzerimize
Bir gökyüzü yankılamadık.
Siz gideli biz
Kilitli tutulduk. ./..

Bir adım ötemizdeki tarlalar
Yandı durdu
Gidemedik.

Kınalı kekliklere
Su olamadık.

Gün oldu
Hiç yapmadığımız işi yaptık
Ölümü düşündük.

Siz gideli
Biz hiç yaşamadık.

6.

İLK KÖROĞLU'NUN
SESİNİ DUYDUK

Köroğlu'nun sesi ilk
Vur, dedi.
Arkasından gelen ova, su, orman, dağ
Vur, dedi.

Vurduk.

Hep duyuyorduk
Balta, bıçak, bırak diyordu, kılıç bırak diyordu, bırak diyordu su, taş, ağaç
Bırak, bıçak, demir olalım.
Ne varsa bizimle gelen
Bizden olan
Bırak diyordu.

Bıraktık.

7

SON OLARAK
DAĞLAR SULAR OVALAR ALDI

Adım adım görüyorduk karanlığın
Yerini aydınlığa bıraktığını.

İlk bir gül tomurcuğu tutup açıverdi.

Hiçken
Her şey oluyorduk.

Ayrı ayrı iken
Birleşiveriyorduk.

Birden her şey
Bir işe yarar oluyordu.

Şafak sökende
Öpüşen öpüşene.

V

ZULÜM ÜZERİNE
YEDİ YOL ÖNÜMÜZDE

6.

"NE BÖYLE SEVDALAR GÖRDÜM
NE BÖYLE AYRILIKLAR"

Ne zaman seni düşünsem
Bir ceylan su içmeye iner
Çayırları büyürken görürüm.

./

Her akşam seninle
Yeşil bir zeytin tanesi
Bir parça mavi deniz
Alır beni.

Seni düşündükçe
Gül dikiyorum elimin değdiği yere
Atlara su veriyorum
Daha bir seviyorum dağları.

SON YERİNE

Zulmün her türlüsü
Kötü kardeşler
Hiçbiri
İnsana göre değil
Ağaç dikmek sabahları uyanmak iyi
İyi hayvanlara bakmak çiçekleri sulamak
Rahatsalar uyuyan insanların soluğunu dinlemek iyi
İyi hürlüğü düşünmek
Yaşamak onun için
Bütün gün çalışmak onun için iyi
Bütün çocukların uyuyuşu uyanışı iyi
Zulmün her türlüsü kötü.

PAUL KLEE'DE UYANMAK

Uyandım çiçek gibi dayanılmaz güzel kızlar
Ad Marginem'den asma köprüler kurmuşlar İstanbul'a
Nehirler, aylar çevirmişler o Ayla'lar, Münibe'ler
Tümü bir uzak denizde A'lar, V'ler, U'larla
Gece sarı bir evde bir iki yaprak evlerinin önünde
Açtı açacaklar dünyamızı açtı açacaklar

Bu denizi Ayla ayaklarını soksun diye getirdim
Bu dünyaları onun için açtım bu balıkları tuttum
Bir sabah çıkmak güneşler, aylar bir sabah çıkmak
Bir ağacı bu evleri sarı ters bir kuşu düzeltmek
Edibe bu sokağı al götür görmek istemiyorum
Edibe bu evleri Edibe bu göğü bu güneşleri Edibe

A'lar V'ler U'larla olmak Paul Klee'de uyanmak

Öndeyiş

Uyandı sokaklar, tuhaf deyip uyandılar. Uykudaydı midyeler, bir çocuğun ağzı uykudaydı. Uyanıktı çinekop, lapina, izmarit, horozbina. Pisi, mercan uykudaydı. Baktı İlya Avgiri'nin kedisi Hiristaki Pasajını balık basmış, bir tabak, bir çatal uyuyor, Koço'nun İsa'ya benzeyen yüzü uyuyor,

Ne yaptı İlya Avgiri'nin kedisi
Pencereyi açtı
Bütün Beyoğlu uyandı.
Bir kız elleriyle memelerini tutup kalktı
Bir çocuk güldü.
Avgiri bütün kepenkleri kaldırdı
Baktı Avgiri balık önü ardı
Karaköy'e dolaşmaya çıktı.
İlya Avgiri'nin kedisi baktı sabah
Baktı olmayacak
İstiklal Caddesine çıktı
Esnedi esnedi esnedi.

I

fakir kolyozlar korosu

Bu dünyayı bırakıp nereye gidiyor bu gökyüzleri, Yağcı Boris Nihas, Bileyci Niko Margarit
Bir evin sokağa bakan penceresi, eski bir balkon, yeni dikilmiş bir sabahlık
Ayia Efemiya, alabalıklar, Boao İmparatoru, Lehliler Havrası, Katini?
Ya Küçük Duvarcı Sokağına ne denir
Güneşi gökyüzünü yüklenip gitsin

Ayios İanios mumları söndürsün, bizim gibi giyinsin, iki kızla
göğe çıkıp kaybolsunlar?
Hiçbir şey anlaşılmıyor kim ne derse desin.

II

horozbinalar sinaritler korosu

Hişt, Saint-Michel, Dame de Sion, Robert College
Bizim kimsenin toprağında gözümüz yok.
Biz sinaritler, horozbinalar, fakir kolyozlar
Sıkılıp çıkmışız bir pazar denizden
Bir su bir pencere önü bir bulut
Bir çiçeğin bir kadının yanı sıra yürümek
Evler sokaklar caddeler ağaçlar
Hep evler sokaklar caddeler ağaçlar
Galatasaray, Küçük Duvarcı Sokak, İstiklal Caddesi
Biz fakir sinaritler kolyozlar horozbinalar.

Baktı Avgiri karagözler orkinozlar baktı bütün balıklar, sardalyeler, mercanlar
Baktı basıyor, Beyoğlu'nu.
Avgiri çıktı Kızkulesi'ne
Bağırdı bağırdı bağırdı.
(İlya Avgiri'nin bağırmasını bir Bileyci Niko Margarit bir
Terzi Toridis bir Çiçekçi çingene kadın anladı.)

III

bileyci niko margarit

Ben kimim mi diyorsunuz siz
Tuhaf, Bileyci Niko Margarit
Bıçak bilemektir benim işim
Her canım bulutsuz cumartesi akşamı

./

Yağcı Boris Nihas, Karidesçi İsmail
Bir fena çocuk bir aşağı bir yukarı Beyoğlu'nda.
Bir cam kıracak olsa bulutlar
Ben görürüm, herkeslerden önce.
Bir şiirde bir kadın soyunsa
Önüne gider dururum.
Bıçak bilemektir benim işim
Her Allahın günü gökyüzüne karşı.

IV

aldı çiçekçi çingene kadın

N'oldu bu İstanbul'a
Ne Sevim ne Yanula biri yok.
Anlamıyorum doğrusu
Karidesçi bu dünyayı koyup gitsin.

Sevim'in penceresi pencerelerin şahı
Gel dayan bu haline.
Denize bakmak bence
Para etmez nafile Sevim'siz.

Diyorum yetiyordu bana çünkü
Deniz, bir sokağın gülüşü.
Ben kime satayım bu çiçekleri şimdi
Güneşi, ayı alıp gitmişler.

(Işıdı ortalık. Baktı kedi her şey yerli yerinde, yerinde gökyüzleri, sinaritler, karidesler, Taksim yerinde.

(Tuttu Avgiri karısını uyandırdı, olup bitenleri anlattı, Avgiri'nin karısı kendisi yok diye üzüldü.

Gidip pencereyi açtı :)

V

İlya Avgiri'nin karısının acı türküsü

Benim günlerim Soğanağa'da geçti
Bir pencere, avuç kadar bir gök
Sevim Matilda Hayrünnisa Eleni
Her Allahın günü daha bir sevmek
Daha bir cumhuriyeti, İlya Avgiri'yi

Benim gençliğim güzeldir bakın
Her gün el ele denizle rüzgârla
Her şiirde seçme mısra güzelliğim
Her evde yatakların andığı ben
Mis gibi her gün hikâyem ağızlarda

Ne cumhuriyet ne İlya Avgiri umrumda
Ben eskiden hayvan gibi yaşardım
Bir karanfil iki memem arasında
Gökyüzünü ayna yerine kordum da
Geçer ayıp yerlerime bakardım

Benim gençliğimde kimse ama kimse
Ayla, güneşle, cumhuriyetle uğraşmazdı
Gökyüzü, deniz dünyayı koyup gitmezdi
İlk çıkıyor balıklar daha denizden
Bunların biri olmazdı benim zamanımda

BALAD

Ben böyle deniz görmedim ne kadar seni düşündüm
Gittim ne kadar bilemezsiniz ne türlü karanlık
Baktım biri yok o kentlerin hiç olmamışlar gördüm
S bir kadın balkonunda baksam ne zaman olurdu
E sesinde yüzlerce trenler yürürdü Galile'de
Sizi bilmem ben galiba olmadım o dünyalarda
Salt bir it karanlık akşamüstü denizlere doğru
Durmuş nasıl bu gökle bu yalnızlıklar yaşamada
Ne yaşanmışsa görmemişiz yaşanmış o kentlerde
Gittik gittik bizi bu surlar tuttu böyle kaldık

Böyle güneşlere bayılıyorum çok güneşlere
Hafif otlar yürüyor evlere pis İstanbullara
Şey ile şeysiz geçiyorum o kapanık güneşlerde
Siz bir durma benim karanlığımı yadsıyorsunuz
Sokağa çıkmayın diyorum çıkmayın duymuyorsunuz
Benimle gelen o büyük sıkıntıdan gelenlerdi
Ta Galile içlerinden yürüyerek gelmişlerdi
Biriniz beni görmediniz ne kadar bağırdımsa
Denizler baktığın tüm o denizler gösterdi bana
Bir yalnızlık yeryüzündeki kapılar bir o gördüm

Sunu

Ben bütün çizgilerde oldum bütün o çizgilerde
Her sefer böyle geldi vurdu yaşamama bir deniz
Aldı bir yaşamadan bir yaşamaya kodu nasıl
Al bir çocuk vardı o korkularda o gecelerde
Büyük ulu sular yudu beni çokum artık nasıl
Bir deniz size de gelip vurur elbet anlarsınız

ATIMI İSTEDİM EVİN GÖĞÜ GERİNDİ
(Rondo)

Atımı istedim evin göğü gerindi
Çin gülleri bir yerden ordan geliyordum
Öyle sular dağların üstüydü isminiz
Yeşil, o solukları gibi rüzgârların
Bir bin yıl rüzgâr değirmeninizde kaldım

Tep kralları gibiydim öyle yalnızdım
Bir çağda seni bu beyazlığında tuttum
Ak, sabah kalyonlarım hep gökyüzündeydi
Ben rüzgâr değirmeninizde kaldım

İşte ellerin o dünya kadar Akdeniz
Hansı, gecenin pancurunda Berk kuşlarım
Ey benim sığlığım eskim karanlığım siz
Yitik gülüşünün açtığı sular şimdi
Ben o gecelerde saçıydım çocukların
Bir bin yıl rüzgâr değirmeninizde kaldım

BEN SENİN KRALLIĞIN ÜLKENE YETİŞTİM

Ben senin krallığın ülkene yetiştim
Kaldım gölge tanımayan güzelliğinle.
Her sabah büyüten denizimizi böyle
Gülüşlerindi o ülkede bilmez miyim.

Sen o çıktığım sularsın, zencim benim
Denize bakan evler gibiydim seninle.
Dur, geliyorum ellerin ne güzel öyle
Beni şey et gülüşlerini bekleyeyim.

Sen gittiğim o ülkesin varılmıyorsun
Vurmuş sonrasız nasıl en güzel sulara
Güzelliğin balıkları gibi İstanbul'un.

Şimdi her yerde ne güzeldiniz o kalmış
Yankımış denizlere öbür kadınlara
Dünyada sizinle İstanbul olmak varmış.

SAHİ SİZ Mİ GELDİNİZ SAKSILARIM IŞIDI

Sahi siz mi geldiniz saksılarım ışıdı
Güzel ağzın belli çarşılardan geçmişsiniz
Bunlar Akad'da öyle defterler, kitaplardı
Cumartesi işte ellerinizi değdiniz.
Usumda ben sizinle ne güzel gökler tuttum
Büyüttüm kiliseler gibi yalnızlığımı
Baktım yazılarıma, kentlerime görüyorum
Siz getirdiniz bu şey padişah akşamını.
Böyle bir karanlık, fli öyle bir şeydiniz
Bize o sulardan bir o rüzgârlardır vurmuş.
Akad'da bir gül güler şimdi mektuplarda
"Bir haziranla bir başka eylül arasında."

SİZ NE GÜZELDİNİZ BENİMLE BİLEMEZSİNİZ

Siz ne güzeldiniz benimle bilemezsiniz
A harfinden bir çarşı güneşi yüzünüzde
Helène uyruklu bir rüzgârdınız her şiirde
Benimdi, Ronsard'ın bir ülkesiydi yeriniz.

Şimdi kim bilir İstanbul'sunuz değilsiniz
Bir f'diniz Önasya'larda o şey evlerde
Şimdi nasıl bir yalnızlık eser yüzünüzde
Uzun sular olur duymak gibi bir şeydiniz.

Şimdi h, şimdi M sesi ilk nasıl karanlık
İpek gibiydiniz iyisi mi anlatmamalı
Ben yokum ya yoksunuz bakın nasıl artık.

Şimdi bakın nasıl bir yalnızlık vuran benden
Şimdi şiirlerde benim yazdığım sıkıntı
Bayılırsınız bir rüzgâr oynatsam ülkemden.

GÜNEŞLER, BÜTÜN O, DURDUM BİR DENİZDE

Güneşler, bütün o, durdum bir denizde
Bir ağa sabahta Menelas gibiyim
Hanlık sürüyorum yeni bir ülkede.
Seni gördüm, bir gül beyazlanıverdim.
Kim bilir bir ilk çağ göğündeydik belki
Bir bulut çarpıyor eski bir kalyona
Bir sabah dünyaya nasıl bakmışım ki
Geçmiş esmerliğim tay soluklarına.
Bu çağda Troya'da güzel bir sizdiniz
Sizinle korlardı yan yana denizi
Bir daha siz sabah gibi güzeldiniz
Bir gün gelir alır aydınlığım sizi.
Geçtiniz o kadar karanfil soluğum
Baksanız kim bilir ne güzel olurdum.

BEN UYANDIM BİR AŞK DEMEKTİ BU DÜNYADA

(Rondo)

Ben uyandım bir aşk demekti bu dünyada
– Sesin, bir gülü bırakmak gibi bir şeydi.
Karaydım, kâğıt gibiydim yaşamalarda
Adım görseniz her gün o denizlerdeydi
Bin yıl bir M sesiydim aşağı Mısır'da.

Ben vurdum sevilere belli değil miydi
Bin yıl seni açtım işte yalnızlığımda.
Ne zaman aydınlığında adım geçti miydi
Bir aşk demekti bu dünyada.

Bir zamanlar yalnızlık güzeldi Mısır'da
Seninle yepyeni bir göktü gidilirdi
Baktım mı, büyürdü bir zambaktı anımda
Şimdi bir gölgedir uzar ovalarımda
Böyle uyanırdım ya uyanmak değildi
Bir aşk demekti bu dünyada.

BEN ŞİMDİ BİR ŞİİRDEN GEÇENİM ÇOK ESKİ

(Rondo)

Ben şimdi bir şiirden geçenim çok eski
– Uyuyarak severek siz benim aşkımsınız.
Şimdi dünyada beni anmalara dursanız
Kim bilir denizi gösteriyorsunuz belki.
Görüyorum ne kadar büyük yalnızlığınız.

Durun beni daha ansıyın bir daha eski
Öylesine çok ki yenilensin sularınız
Ne varsa anımla genişleyen evrende ki
Bir şiirde şimdi yalnız

Sarı, hep aşktı açan benden bu dünyadaki
Çıplak daha uzun daha güzel daha ıssız.
Hâlâ vurur sizden bir yağmur gecede eski
Kalandı yalnızlığınız gibi rüzgârınız
O durduğunuz ön güzelliğim bir zaman ki
Bir şiirde şimdi yalnız.

Ve bir çocuk büyük uykusunda İstanbul, Avrupa'yı uyuyordu / Sesini koydu İhtiyar.
Şimdi eski zamanlara civar yerler bizim göçümüzü bekler / şimdi ne kadar güzel olduğudur sesin.
Kıl çadırlarımızı söker artık yalnız ağzının yangınına dururum / Düşer krallar.
Yalnız ben ateşler yakarım // Eskir onüçaltmışdörtsıfırüç / Eskir en uzak at, resimlerin.
– Şu İstanbul neresidir? Gelirim seni, ellerini, içini // Bir geceye dururuz.
Çıkar uzun şövalyeler kral sulara, belki aşk belki değil belki yalnız benim.
Rum ve Ceneviz kadırgalarını yakıyorumdur belki, bir yerin düşmüştür büyüyordur Sonsuz.

Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Ve biz çadırları kurarız belki aşk // senin surlu gecene dururuz Yitik.
Bir balıkçıl seni uçar, bir göl uzun atlarını indirir kim bilir ne kadar yalnızlık.
Kalmaz gitmiştir Eşkıyalar, dağsı hanlarda ateşler sönmüştür. Durur bir gemi çekik.
Biz senin kentine ağarız / Bir kadın uzun saçlarını açar ne kadar artık.
Ben seni çıkarım, belki o balkonları // çekilir odaları denizin / Bir yeldeğirmeni havayı döver.
– Ey eski zamanları hatırlamak. Atlarını gökyüzünün Üçyüzbindörtyüzkırkaltı / Bir isim.
Ben şimdi gecenin içinde bir telefon ben şimdi sana giderim herhalde / Beyazlanır bir yer.

Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Ve biz ağlarımızı atarız... İnsan bir yerden sonra hatırlamak ister denizi / Ölü.
Uyanır 7. Uyanır bizim de dünyada olduğumuz... Bir uzak suya bakmak bakmak.
Senin vaktin bizim göçümüzü büyümektir, bembeyaz tutmak kulelerimizi, bir gülü.
Sen bir sabah uyanmak bir suru bin suru kaldırmak bir güneş saatini kurmak.
Uzar eski zamanlarda olmak! atlarımızın yelesi ıslanır, gecede kervanları buluruz.
Ağarız artık aşka herhalde oraya // Ben taşbasması resimlerimi alır size gelirim.
Bir geceyi bin geceye çekeriz / bu zamanlara geliriz uzar ellerinin caddesi / Bir gündüzü durdururuz.

Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Sunu

Ey şimdi dünyada olanlar! kadınlar erkekler, rüzgâra karşı o kürek çekenler!
Şimdi bir şiirde bir resim bir parça sabah bir parça akşamdır ne zaman baksam.
Bir çocuk bir göğü büyür, senin yanın sıra getirip bırakır / Bir su düşer Esmer.

Senin bir körfezindir anaforlanır önümde benim.

Sarı, o Çokgüzel, giriyor kentime
Koyuyor sesini balıkçıl ve yalnız
Nehirlerleyin o, yavaşça etime.
Kırmızı, karışıyor ağızlarımız.
Göğü, bir ormanı gidiyoruz. Uzun
duyuyorum bunlar kirpiklerin. Buğday.
Sonsuz Temmuz yüzün, o intiharım. Bunlar oraların, Ey Aşkyüzlüm benim,
Ey.

Bir aşkı gitmek var, şimdi sen osun
Cinselliğimizi büyütmek büyütmek
Dağlamak çıplaklığımızı göklemek.

Böyle seni suya göğe tutuyorum.
Seni artık korkunç karıştırıyorum.

– Uzar şimdi bizden bir gece Upuzun.

ÜLKE

Şimdi senin aşkın büyür, uzak, bungun
öğleme düşer. Karanlık, gelirim ben
vurur surlarıma aydınlığın. Uzun.
Şimdi bir beyaza ağmak artık sen,
ve,
kapanık bir gülünü koymak sessizce
yanına intiharımızın. Bir sıkın-
tıya bir göğe durmak sonra gizlice
Eskil.

(Sen ey hansı, uygur yüzü aşkın
Koşan yalnızlığın atlarıyla Beyaz.)
Şimdi ben mızrağımı isterim. Atı-
mı çekerler ülkene bir deniz vaktı
Ölü. Kalırım artık Yılgın Unulmaz.
Şimdi senin iç denizlerine çıkar
Beyaz gülü yıkıntımızın. İhtiyar.

BEYAZ

Beyaz,
uyanır bir uykularda şimdi
Ağar aşka, herhalde oraya, yıkık.
– Büyük, geçerdi süvarilerim (Şeydi
öpüşünün bir safranıydı Kapanık
düşen seninle şiire siyah, çıplak).
Dururdun tenha ağzın gecede Islak
Büyürdü ellerimiz ve her yanımız.

Şimdi sizden ince otlar büyür. Issız.
Duyulur bir uzayda çağrısı etin.
– Kalmaz döner süvarilerim Kırmız-ı.
Sessiz bir yere doğru kayarsın artık.
Bu karanlık belki de odur ellerin.
Uyanır, Beyaz, şimdi gecede yalnız
Koyar o ağzını ağzıma Karanlık.

AŞKYÜZLÜ

Aşkyüzlü, eğilmiş, suya bakıyor
Beyaz, uzun boynu suya çıkıyor

Bir rüzgâr Eski zamanlar gibi bir
rüzgâr Ağzının gülünü yoluyor

Sesi, o al sonsuz imgesi aşkın
Geceme geceme gelip vuruyor

Sanki bir şiirde soyunuyor ve
Çıplaklığı bu kâğıda çıkıyor

Uzun, asi beyazlığını sonra
Bu sayfaya bırakarak gidiyor

ÇIKRIKÇILAR YOKUŞU

Ve yüzünü alıp çıktım Öğleye doğruydu
Çıkrıkçılar yokuşuna yağmur yağıyordu

Ellerin ellerimde sessiz yürüyorduk ve
Kapkara bir oğlan durma bize bakıyordu

Tuhaf uzun bir sokaktı ve ben susuyordum
Bir kız memelerini bırakıp gidiyordu

Âşıktım ve hep seni soyuyordum aklımda
Bir adam çarşıyı üstümüze kapıyordu

Kadınların kızların ardından gittim durdum
Öptüğüm yerlerin içimde durulmuyordu

Üç kez yokuşu indim çıktım boncuklar aldım
Kocaman kırmızı ağzın ki hiç bitmiyordu

Akşama doğru bir aşçı dükkânına girdim
Sana benzeyen incecik atlar geçiyordu

Sonra birdenbire büyük bir sessizlik oldu
Bu dünyadan İlhan Berk geçti dedim yürüdüm.

NİGÂRİ

Nigâri, bir kâğıdı bir kalemi sevdi. Padişahları gördü Galata'dan. II. Selim'le ava çıktı.

I. François'yı, V. Charles'ı çizdi.

Büyük dedesi gibi satranç oynadı. Bir deniz kitabı yazdı. Bulunamadı.

Karanfili sevdi. Bunun için Barbaros'un, II. Selim'in eline karanfil verdi.

Kanuni'yi I. François'ya yazacağı mektubu düşünürken gördü. Kanuni onun için düşüncelidir. Gezdiği yerde yeşil bir dal vardır.

Padişahların yüzünü sevdi. Yavuz Sultan Selim* önünde bir elma gibi durmasını bilmedi.

İhtiyarlığında tanıdı Barbaros'u. Bu yüzden yeşil bir göğe bakar.

Ummanı dolaştı. Şiir yazdı.

Her sabah oturur kalemlerini sivriltirdi. Onun için eli hiç titremedi.

Neden sonra yeryüzüne bir Nigâri tavrı çıktı.

**Yavuz Sultan Selim sıkılgandı. İstanbul'a gizlice girdi. Okurken gözlük takardı.*

Artık Kanuni hep düşüncelidir. Doğan burunlu, seyrek dişlidir. Resimdeki gibidir.

II. Selim sarı pabuçlar giyer. Bir taşlığa basar. Ava çıksa bir adam sağ eliyle hedefi tutar.

Barbaros ne zaman arkasına bir şey giyse açık mavidir. Elini kaldırsa, otursa resimdeki gibi oturur.

Bir kâğıt üstündedir artık V Charles. Başka hiçbir yerde de olmayacaktır.

Yavuz'un boyunu hiç bilmeyeceğiz.

Şimdi bir kuşbaz dursa, bıyığını bursa, yürüse, Nigâri tavrında yürür.

Şimdi Galata'da bir XV. yüzyıl denizi Nigâri'nin boyalarına giriyordur.

Sıkılıyordur bir kalem bir fırça bir kâğıt.

BİR KADININ HER AKŞAM BİR KIYIDAN GÖRDÜĞÜ

Her akşam tek başına gelip oturuyor kıyıya.
Her akşam çığlık çığlığa çalışıyor bir hızar.

Bir buldozer yolu indiriyor.
Çocuklar kamyonlar atlar arabalar
Her akşam bu işte bütün gördüğü.

Fazladan, yıkık bir ayazma, bir kırlangıç
Bir ağaç, düşen bir yaprak kimi zaman da.

Ve elbet gök diye bir şey
Ağzının kıyısına takılıp duran.

ÖLÜ BİR OZANIN SEVGİLİ KARISINI GÖRMEYE GİTMEK

'Kâğıtlar, kitaplar, dedi, nereye elimi atsam.
Kiminde yarım kalmış, nasılsa bitmiş bir şiir
Kiminde. Hem her şey şiirlerde değil miydi?
Bir gök şiirde ağar, bir sokak şiirlerde
Gider gelirdi.
Böyle yaşayıp gidiyorduk.'

Sesi,
sanki çok ötelerden gelirmiş gibi
Ezik, suskun odaları dolaştı durdu.
Masada açık duran bir kitabı gösterdi sonra
Ölünün, son kez elini sürdüğü ve kaldığı.
'Burada işte oturmuş şu kitabı okuyordu,
Elinden kitabın düştüğünü gördük sonra.
Hepsi bu.'
Böyle dedi, yüzüne kapayıp ellerini
Alınmış gibi bir bulutun yer değiştirmesinden.

YAŞLI GEMİCİLER

Sabahla
her günkü yerlerine gelip oturuyorlar.
Bakarlar suya. Sesleri
öbür dünyadan sanki.

– Hani,
su alıyordu tekne. Dümenin
başında gittik geldikti ölüme.

– Bir karabatak,
başaltına vurup kalmıştı
O karabatak hiç çıkmaz aklımdan.

– Cenazem geldi o gün gözümün önüne
çarşıdan geçiyorum
omuzlarında arkadaşların.

– Hâlâ kulaklarımda
Batıyoruz! dediği Ateşoğlu'nun.

Bütün gün böyle konuşuyorlar.
Sönmüş bir cıgara parmaklarının arasında
Bakarlar suya. Ölü suya.
Kahvenin
aynasında gider gelir gök
Bir zamanlar bir yerlerden tanıdıkları.

AKŞAMLA BİR SAP FESLEĞEN

'Biri aramış beni, dedi, kim olabilir ki?'
Bir sap fesleğeni görünce, kapıda sokulu.
İple tutturduğu kapıyı itip açtı. Bakındı.
Üç yaprak daha düşmüştü asmadan. Üç kuru yaprak.
Çatlamış narları gördü, yeni görüyormuş gibi.
Mutfağa bıraktı elindeki soğanları, tuzu.
'Akşam olmuş,' dedi sonra, odaya girince.
Gitti üstünü değişti, lambaya gaz koydu.
Odun attı ocağa, tutuşturdu. Komşudan
sesler geliyordu. Balık mı kızartıyorlardı?
Oturdu sonra elinde akşamla o bir dal fesleğen.

ADAMLAR

Sandalyeleri düzeltiyor ihtiyar kahveci. Gök
kocamış. Kahve boş. Zeytinler, tavuklar, incirler.
(Yerde bir kireç kovası, mısırlar, bir testi).
Bir parçası bunlar görünümün.

Sonra adamlar geldiler.
Bıyıklı, saçlı sakallı. Çıkınlarını açtılar.
Çay söylediler.
'İskeleye dikkat et, dedim, o kadar!'
Diyordu biri. Biraz kızgın, öfkeli biraz da.
'Ben de çok söyledim,' dedi, en uzun boylusu.
Suskun, başı önünde dinliyordu üçüncüsü.
Karanlık kapı önleri gibi yüzü.

Konuşurlarken baktık
Önlerindeki çaya giriyordu üçünün de bıyıkları.
Birden sustular sonra
Biraz önce ölmüş birinden konuşuyorlarmış gibi.
Ve güneş batmadan kalktılar.

GÜNLÜK İŞLERDENMİŞ GİBİ ÖLÜM

Dönüp duruyor yol. Sonunda orda durduk.
Açık kapıdan gördük,
oturmuş yün eğiriyordu
Elinde kirmeni.
Kocaman bir yumak kapının orda yuvarlanıp kalmıştı.
Eşikten başımızı uzatıp
'Nasılsın?' dedik. Sanki
bir sandalyenin yerini değiştiriyormuş gibi
'Ölüp gidiyoruz işte!' dedi,
kaldırmadan başını.
Günlük işlerdenmiş gibi ölüm.

Bir rüzgâr dövüp duruyordu önündeki denizi
Arada bir başını kaldırıp baktığı.

OZAN VE SESLER

Her gün böyle gelip dünyadaki yerini alıyor.
'Zor olan, diyor, şiirin hayatını yaşamaktır.
Yazmak sonra gelir hep.' Bir bardak su ister
Gibi kolay çıkıyor bu sözler ağzından.
Kendiyle daha bir içli dışlı olmak için sonra
Her zamanki eski koltuğuna gidip oturuyor.
Göz göze geliyor ağaçlarla denizle gökle. Bir top
Karanfilde gezdiriyor ellerini. Burnuna götürüyor.
Sesleri dinliyor sonra. İyi akşamlar diyen
Yoldan geçen bir sesi. Gürültülerle inen sabahı.
Sessiz otları. Düşen günü.
Sesleri. Sesleri. Sesleri.
Böyle bütün gün sesleri dinleyip
Çekiliyor sonra,
dünyadaki yerine.

TAŞLIK HAMAM SOKAĞI

Dönüşte güneşler içindeydi sokak
Yüzün güneşler içinde.
Yol,
Kıvrılıyor muydu? Kadınları gördük.
Gökyüzü sanki gergefleri, sürüyle
Kuşlar düşürüyorlar,
külrengi.

Kandillerine yağ koymaya gittiler sonra
Yüklenip dokudukları kuşları,
sokağın yaşamından.

Biz ki iki karasevdalıydık
Anımsar mısın?
Bir sürü kırlangıç havalandı arkamızdan.

KADINLAR

Mendireğin orda durmuşlar konuşuyorlar,
Sesleri kuşlar kaldırıyor, yapraklar döküyor.
Kadınları kim bilir hangi zamanların.

Hani bazen durur gibi olur ya dünya
Çiçekler kurutmuşuzdur bir gün birlikte
Bir defterde
Öyle bir şeydir işte kadınlar
Kim bilir ne zaman, nerde, birden,
Yaşamışızdır bir sesi,
yanımıza bıraktıkları.

BURUN/DAĞ

Burun/dağ'da gök düşüyor mu ne?
Gölgesi vuruyor yaban kuşlarının.

Ben ki yaralıyım, ben ki haytayım
Bakkallara düşmüş okul defterleri gibiyim.

Senin su duruluğunda yüzün.
Sevdiğim kâğıtlar inceliğinde.

Ve düşüyor durmadan Burun/dağ'la benim arama.

O zaman işte taze bir ot kokusu yayılıyor
Bizden,
dünyaya.

PARILTI

Düz bir göğe dikmiş gözlerini bakıyordu.
Sanki,
umarsız Penelope'ydi. Bir an gergefinden
Başını kaldırmış da göz göze geliyorduk.
(İki yüzüydük sanki bir yaprağın).

Gitti sonra saçında beyaz bir gülle döndü.
Duymuş gibi sesini (birdenbire) bir akarsuyun
Ya da bir kırlangıcın düşürdüğü
Gölgesini yüzüne.
O zamandı gördüm
Neden bir kadın çoğalıverir!
Anladık mı?

PARİS

İkiye bölüyor Seine nehri Paris'i ve dökülmüyor hiçbir yere, hiçbir ölüme

Bir kış günü gibi uzun ve ağaç kokuyor *Gare de l'Est*
Bir akya balığı gibi de partal ve gürültülü

Bıyığını düşürmüş bir adam ve Çin'den gelmiş gibi de sarı

Sessizliği yazıyor bir kayın *Haussmann*'da ve şubatı

Yaban kekiği kokuyor Kardinal kahvesi ve yaşlı kakmacılar
Ve bankacılar (ölü yıkayıcılığı mı yapardı eskiden bankacılar ki akar hâlâ gözleri)

Rüzgârın elinde Gramont sokağı
Belli Allah'la oturup kalkmak istiyor, kahveye çıkmak ve dolaşmak sabahları
Eski bir pulcunun elinden pullar almak sonra
Seine'i geçmek, *Saint-Gérmain*'e çıkmak ve Lipp'de oturmak
Resim çizmek kaldırımlara, bir kasap havası çalmak sonra

Ve dönmek

Montparnasse'a mı çıkıyor bu sokak? Bir dükkâna ya da, yaban otlar, sessiz sedasız çiçekler satan
Ve bir kadının uyuduğu Şap denizli – ki söylene söylene dolaşmıştır İskenderiye sokaklarında
Bir güz sabahı da uyanmıştır irkilerek küçük bir kahvede, yanında bir zeytinyağı şişesi
ve yalnızlığı. Uzayıp gidiyor Haussmann bulvarı ve bir adam *Maldoror'un Şarkıları* kolunun altında

Ve *Sade*. Yüzü ince bir kutup adamı gibi de yalnız dolaşıyor,
yalnız uyanıyor
bir otelin beşinci katında. Çay pişirip. Ve tahtanın hayatını dinle-
yerek
ve yeraltlarında dolaşan hep
ve hiç yıkanmayan

Döndü dönecek *Notre Dame*'ı işte, ve geceyi

Ve Saint-Louis adasını (ya da beyaz bir evi "Eski Makedonya
hırsız havaları çalan ve – *Şimdi senin yatağında olsam!*
diye başlayan

Ve gözleri güneş fotoğraf çektiriyormuş gibi Girit'e dikili

Ve geceleri manastır kavaidini kopya eden ve orman cebinde
dolaşan").

İncecik Seine nehri Saint - Michel'de. Ve çıkmıyor

Sıkılgan yatılı bir öğrenci gibi Charanton'da

Bir eşkıya ininde gibi Sèvre köprüsünde

Ve doğum ilanları basan bir gazete gibi genç

Ve pis Temmuz ortası

Ve işte olmayan bıyıklarını sıvazlıyor ve Odéon'a çıkıyor

Karanlık *Condé* sokağı ve bir dilim ekmek gibi yalnız

İşte iki kadın geçiyor ve hiç duymamışlar Marquis de Sade'ın
adını
Ve açelya çiçeğini

./..

Bach'ı dinliyor bir Avusturyalı kızın yüzü
Ve incecik elleri bir şairin

Ve bir su üstü karagözü tutmuş geçiyor bir çocuk

Yıkanmış diş gibi Danton sokağı

Ve yüzün
Yüzün deniz kıyısında bulunmuş kalem gibi
Bir deniz yolu gibi de git git bitmiyor
Ve dağlık
Yüzünle çıkıyorum şimdi *Sacré-Coeur*'ü

Senin ellerin küçülmüş ellerini nereye koyacağını bilmiyorsun
Ve çok beyaz günler bir yana büyük ağzın

Cujas sokağı mı bu? parası kuşağında bir Cezayirliyle dolaştığın
Bıçaklı, kehribar ağızlıklı ve el kadar yüzü

Saatler Kitabı'na bakıyorsun Cluny'de (Başak topluyor bir adam / ince bir su ince bir köprüden geçiyor / El sallıyor şatosundan bir kadının ağzı / Durmuş bir su saati / Ve bir yolu çıkıyorum ben korkunç uzun)

Etoile alanında yılan oynatıyor bir öğrenci
Resim gibi yüzü
Korkunç sümkürüyor ben geçerken ve eğilip çizmesini çekiyor

Kutu gibi Paris. Eğik duruyor bir kemanbaş. Solda yine Louvre ve V. Charles. Bastil? Bastil görünmüyor. Demek –Kanun benim! dememiş daha XIV. Louis. Ve daha bıyık bırakmıyor V Charles. *Ve sarı boya bulunmamış. Org su ile çalınıyor. Atlı posta bulundu bulunacak ve cep saati ve hava fişeği, filinta ve pedallı piyano. Ve ısı birimi. Ama dörtgen*

bulunmuş. Sağ kolu gibi Tuileries sarayı Louvre'ın. Ve bir alana çıkıyor Saint-Honoré sokaklı. Ve kimseler yok. Sokak fenerlerini bekliyor Hubert Robert'in karısı. Yarısı görünüyor Saint-Gérmain'in. Bir sokak Richlieu'yü kesiyor. Ve kupa bir faytona biniyor bir adam. Carousel alanı uzun ve Seine'i görmüyor. XV. Louis zamanında gibi de iple çekilmiş. XV. Louis zamanını mı bekleyeceğiz göğü görmek için ve Pont-Neuf'ü? Ve tuzlanmış ringa balığını (Ringa balığı XIII. yüzyılda tuzlandı - Engels), St. Chapelle'i, Arbre de Mai'yi, ve Tour de l'Horloge'u. Çukurlu, uçurumlu, yarlı yeryüzü. Ve seren oyuyor yolsuz bir kadın. Ve Voltaire'in yüzünü (Ben Nazarin sokağındayım. Küçük bir lokantada bir zenciyle. O hep önüne bakıyor. Belki bir şiiri düşünüyor ve iki anlama geliyor Çince'de. Ya da bir kadını soyuyor bir otelin üçüncü katında, hep yalnız yaşamış bir kadını ve kışı eski harflerle yazan ve şimdi kullanılmayan bir makamda elleri gidip gelen. Kısa kirpikli, bıyıklı ve mühürle dolaşan. Şimdi Solforino'yu dönmüştür. Yağhaneleri demircileri marangozları çakmakçıları geçip gazını almıştır. Ve soyunmuştur sarmısak döverek ve otlarla karıştırarak ve

ilk görüyordur beni)

II. Henri'yi mi karşılıyor bu kalabalık? ya da bir yağmuru hep iğri yağan bir şiirde

Sağ kıyısına geçti güneş *Eyfel*'in. Cesedini giydi. Çekildi

Bir bardak su gibi Saint-Louid adası

Ölümü geniş bir kavisle göstermek gibi

Bir yapıdaki köşe taşı gibi

./

Birden kederli bir gül gibi ağzını alıyorum ağzıma
Beyaz bir ata binmiş gibi oluyorum
Hızla ağaçları tahta köprüleri geçiyoruz

Sülüs yazılar gibi Saint-Denis

Ve korkunç günlük yutuyorum bir Yunan kilisesinde

Senin yüzün sarı. Yüzüne kafiye arıyorum

Kımıltısız duruyor Saint-Clotilde

Ve en uzun gölge diye düşünüyorum Eyfel kulesinin gölgesini
Ve Sully köprüsünü

Franco, assassin! diye yazıyor bir adam tebeşirle duvara
Ve bir haç düşüyor günün üstüne

Durmadan çalıyor Saint-Clotilde'in çanları

Yatağım soğuk. *Av Vakti*'ne çalışıyorum. Ve bir gün Paris'in damlarını yazmalıyım diyorum
Bu göğünü sonra

Az kullanılmış şiirler gibi gök Saint Jacques üstünde
Ve hiç olmayan Versaille'da ve Chartres'da

İşte *Invalides*'den sesler geliyor. Ve bir kuş sessizce dönüyor havayı
Bu Paris'in damlarını yazmalıyım diyorum yeniden
Paris Halini sonra. Bir pazar gününü. Kasap karılarını. Cihat Burak'ı. Güzin'in yüzünü
Ve surları

Bunları deyip bir sokağa sapıyorum
Buharlı vapurlar gibi Paris
Ve hüzün bulduğum en güzel kafiye

Akşam pazar kılığında geldi Pigal'e indi. Dükkânlara girip çıktı.
Cauchois sokağında dolaştı. Pembe gömlekler giydi. Gerindi

Birlikte dolaşıyoruz şimdi sokağı. Bir evin dördüncü katını.
Bir odayı

Ve şakul tutuyoruz bir duvarcı ustasıyla Concorde'da

Sokaklarda dolaşıyoruz bir grev dönüşü Monmartre'da

Nâzım'ın bir şiirini deftere yazan bir öğrenciye uğruyoruz

Yaralanmış bir işçiyi sarıyoruz. Açık bir dükkânı kapıyoruz birlikte

A bas toutes les dictatures! diye bağırıyor bir kız

Ve Luxembourg parkından yapraklar kaldırıyor rüzgâr
Ve Sorbonne'un oralarda bir grevcinin yüzü gibi Paris

Ve çocuklar çocuklar çocuklar yani gök düşüyor

Ne biçim adammış şu Homeros,
Yaşamış mı yaşamamış mı kimse bilmiyor.

Uzun boyluydu Homeros, uzun güzel sakallı
der, Prokles.

Ve ekler kör ozan için 'Dünyada
kim Homeros kadar çok şey görmüştür?'
diye elyazılarında
o da bir tek satırla.
Ve kalkar sonra adı daha duyulmamış birinden uzun uzun söz eder.

Ya Herodotos?

Hep beyazlar giyen ve yalnız deniz resimleri seven Herodotos.
'İzmirli' deyip geçer
tek bir sözcükle
Dor yazıları gibi sökülemeyen o da.

Fenikeli gökbilimcileri gibi söz açar ondan Bizanslı mabeyinci Pavlos da
şimdi pek bilinmeyen bir şiirinde
'Boynunun
gümüş ovasında...'
diye başlayan
ve girmeyen artık antologyalara
(bendekini saymazsak).

Hani eski Ege'de, hani Likya'da
daha adları duyulmamış köyler vardır ya
o köyler gibidir Homeros
bulunup bulunup yitirilen.

Ama biliyoruz
elinden hiç düşürmezdi Homeros'u,
atomcu Demokritos.
Ve köleler okuma yazma bilmedikleri için bilirlerdi Homeros'u,
Ve Alkinoos'un cumhuriyetini,
Odysseia'da geçen.

Böyle diyor bir yazı, ilk baskılarında görülen İlyada'nın
Ephessos'lu Zenedotos'un bulduğu, Troya yakınlarında bir yerlerde.

LUCRETİUS
YA DA
NESNELERİN ÖZELLİKLERİ ÜSTÜNE

Köleci Roma'da,
ne çekmiş Lucretius şu nesnelerden
'Hiçbir şey yoktan varolmaz
Ve vardan hiçbir şey yok olmaz.'
demek için;
eğilip şiirin kıldamarlarına
(eğilir gibi bir insana,
tepeden tırnağa).

Ama böylece öğrendik göğün incelenir olduğunu
Ve kısaldı böylece ölü zaman.

Artık su akıyorsa, su akıyor diyoruz
Ve sarılıyoruz suyun gençliğine.

Demek su içeriğini nasıl yansıtırsa
Böylece yansıttı Lucretius da kendini.

YAVAŞ YAVAŞ GEÇTİM KALABALIKLARIN ARASINDAN

Yavaş yavaş geçtim kalabalıkların arasından
bir deniz çarpması gibi çoğalta çoğalta geçen
geçtiği yeri
yavaş yavaş çıktım içimden. Dokundum
yavaş yavaş acıya, kuvarsa, şiire
yavaş yavaş tarttım suyu, anladım nedir ağırlık
kokular
coğrafya.
Eğildim sonra gövdeyi tanıdım ve düzenini
gördüm sessizliğin dümdüzlüğünü
gördüm yinelemedi gördüğüm hiçbir şey
böyle yavaş yavaş geçtim insandan insana
insanlaştırdım yavaş yavaş dışımı
böyle karıştım kalabalıklara
kalabalıklaştım böylece.

BİR MEZAR YAZITI

"Ben Ali Nalbantoğlu, 1304 doğumlu,
İstanköylü.
En uzunu üç kardeşin.

Adsız sansız biriydim dünyada
Burda da öyleyim.
Vasiyetim mi?
Sürünerek geldim yetmiş dört yaşıma
Şimdi burda yatıyorum, burda, Halikarnassos'da."

Böyle diyor bir mezar yazıtı. Uzun
Bir yol boyunca durup bir arkadaşla okuduğumuz
Ekim sonu
bir öğle üstü.

YOL BOYU

7 Eylül 1976. Gökle denizle dağlarla gidiyoruz
Kimimizin kaya gibi, kimimizin bir sap fesleğen yüreği

Kuşlar kaldırıyoruz kayalardan rüzgârla yaralı
Bir kadın gülleri diziyor bize tutmuş göğsünü

Bizim saçlarımız sakallarımıza karışmış
Bizim işimiz başımızdan aşmış
– Gökyüzünde asılı gergefimiz –

Hava kararmadan varsak diyor kimimiz
Hava adamakıllı kararsın istiyor kimimiz

Durup dururken bıyıklarını düşürüyor bir adam yanı başımızda
Durup dururken elini öpüyor bir kadın bir kadının durup dururken

Nerdeyse basar yağmurlar diyor biri havada gözleri
Nerdeyse basar yağmurlar diyorum havada gözlerim

Böyle kimimiz susuyor kimimiz bir şeyler söylüyor
Ben bu şiire çalışıyorum.

ACININ ADI

Yavaş sessiz senin buyruğunda toplanır altın yavaş sessiz
Yavaş sessiz senin buyruğunda dağılır buğday yavaş sessiz
Yavaş sessiz senin buyruğunda bölünür halkın ekmeği.

Seninle hızla kararır bozulur ipek seninle hızla
Hızla düğümlenir bulanır su seninle
Körelir seninle hızla emeğin tarihi.

Ve seninle yavaş yavaş çıkar bakıra kuvarsa tunca yavaş
yavaş acının uzun uzun yazılan adı.

BİR KIYI KAHVESİNDE

Gün ağmıştı. Adaçaylarımızı söylemiş miydik?
Üç kişi bir köşede oturmuş ağ yamıyordu
Kimimiz aznif oynuyor, cıgara üstüne cıgara
yakıyordu kimimiz. Sanki dünya durmuştu
öyle dalmış gitmiştik. Kendi kendimizdik.
Bir sürü kırlangıç dışarda camlara vuruyordu.
Birden bir ses, yüzüne karışmış bıyıkları
– Deniz çekildi, dedi. Hepimize tutup
denizde gezdirdiği gözlerini. Büyük
bir boşluk bırakıp sonra da arkasında
Kalktı.
Biz işte o zaman gördük onu
ve çekilen denizi.
O zaman çıktık *kendimizden.*

Dışarda bir dilim ekmek gibiydi gök.

BEN HER GÜN BİR ÇARŞIYI BİR UÇTAN BİR UCA GİDERİM

Bu benim ölümüm önünde durduğun
Anısı solgun bir deniz kıyısının
Geçmişte geçtiğimiz ağaçlıklı bir yol belki de
(Akşam kılığında,
bir sevişme vakti)
Ağaçlıklı yolların da ruhu vardır çünkü
Neyse,
o ruh.

Sen ki bir gülsün,
ey gül!
(O kadar çok, o kadar çok, o kadar çok)
Ben her gün bir çarşıyı bir uçtan bir uca giderim
Ağaçlara bakarım, bir suda dururum
Bir kuş bir sokağı önüne takar götürür
– Biraz sonraydı yüzün
Diye geçiririm içimden
Bir kadının balkona astığı barok çamaşır
Bembeyaz soluğunu boşaltır ağzıma benim
Sen sonra hafifçe tutar öpersin beni
Ben bir daha bir uçtan bir uca giderim çarşıyı.

GÜZEL IRMAK

Küçüğüm, bu senin sesin, güzel ırmak
Önce rüzgârın öptüğü, sonra benim öptüğüm
Bu bitmemiş şiirler senin ayakbileklerin
Soluğun, kokun, karnın, gölgeli gözlerin
Bu böyle çözülü göğsün, enine boyuna dudakların
Sabahlara kadar ki büyük gözlerin böyle
Bu dal gibiliğin, saçların, kırmızı ağzın
Bu üstünde onca seviştiğimiz yatak sonra
Sonra bu benim anı artığı eski yüzüm
Tüylerin, tay boynun, küçücük çocuk ellerin
Böyle yukarıdan aşağı gidiyorum seni
Karışıyor, korkunç, ellerimiz ayaklarımız

KAKMALAR

SÖZ

Biraz deniz kenarı biriktirdim
sessizlik
biraz

rüzgâra sözüm var

BİR TEPE İLE PATİKA

Bir tepeyle
bir patika
ölümden konuşuyorlar

Suyu seyrediyorlar

BAKMAK

Bakıyor

bakmak
birden
o oluyor

SU ZAMANI

Çakıltaşı

seni
su
sanıyor

ERTELENEN

Ertele

beni
vakitsiz
kıl

ŞİİR ÜSTÜNE YAZILARINDAN ALINTILAR

ŞİİRİN GİZLİ TARİHİ

Şiir gerisinde gizli bir tarih bırakır. Bu bütün şiirlerin başına gelir. Bu gizlilik nereden mi geliyor? Oluşumun bilinmemesinden. Gerçekten de şiirin oluşum serüveni bilinmez. Öyle ki bu yaratıcısına bile kapalıdır. Kapalıdır, çünkü şiir bu serüvenini tek başına yaşar. Kimseyi karıştırmaz. Bir ağaç gibi. Tıpkı bir ağaç gibi oluşur şiir. Şair onu sonradan görür. Görür dediğimiz de bir labirentin görünümüdür. Bir labirente girip çıkmıştır şair, bütün bildiği de budur.

Bir şiirin oluşumu düz bir çizgi izlemez. Boyuna değiştiği için de izlenemez. Kâğıda düşen gölgesidir onun. Şairin gördüğü, tutunduğu bir gölgedir. Oradan tutmaya çalışır. Şiir yazılmaya başladığında, böyle yarı gölge bir taslak belirmiştir. Ama, yine de buna güvenilip yola çıkılmaz. İlerledikçe türlü kılıklara girip çıkar çünkü şiir.

Şiir, biraz baş vermeye, biraz sağından, solundan tutulmaya başlandığında ise, yaratıcısını işine karıştırmamaya çalışır. Şiirin buraya geliş süresini de bilmeyiz, yalnız onun bencilliğinin ayrımına varınız. O kadar. Biraz daha gelişip ele avuca geldiğinde ise, şair kör topal da olsa, onun nereye gittiğini, biraz da nerede duracağını kestirir gibi olur. Önüne gelip duracak engellerin onu yeniden nerelere götüreceği yine de bilinmez. Hâlâ bir kesinlik yoktur. Noktayı şair değil, o koyacaktır çünkü. Bu şiirin kendi iç serüvenidir. Şair bunu yalnız ve yalnız sezer. Bunu şiirin kendisinin bile bildiği çok su götürür. Ağacın yapraklarından haberi yoktur!

Şairin elindeki bir fotoğrafın arabıdır, görünür, ama okunmaz. Ama bütün iş, işte bu iç serüvendedir. Biliyoruz ki gövdeyi o belirleyecektir. Öyle dal budak salacak, öyle var olacaktır.

Gövdeyi şiirin iç yapısı belirler. Bu gerçi görünür gibi bir dış dünyadır, ama iç dünyanın gizliliği, bilinmezliği ona da vurmuş-

tur. Zaten ikisi birbirinden ayrı şeyler değildir. Birinin varlığı ötekisini tamamladıkça vardır. İkisi birden bir yapı kuruyorlardır. Gövde iç yapının bütün değişimlerini izlemiştir, öyle biçimlenmiş, öyle tamamlanmıştır. Artık ağaç, ağaç olduğunu biliyordur. Hem dış dünya, iç dünyanın yansımasından başka bir şey değildir.

Şiirin bu iç, dış diye ayırdığımız dünyası (aslında iki ayrı dünyaları yoktur) burada kapanmaz. Kapanmaz, çünkü şiir yazıldıktan sonra da değişime, yeni anlamlara, duyarlıklara, yıkımlara uğrar. Durmadan olduğu yerde devinir. İçi içine sığmaz. Savaş içindedir. Bu da yazılıştaki uzun, gizli yolculuğu aratmayacak niteliktedir.

Dahası, şiir bütün bunları yaşamadan da, daha başlangıçta, kısa bir sürede kendini dışlamış da olabilir. Bu bitmiş bir şiirin de başına gelebilir. Böylece yalnız kendine değil yaratıcısına da ters düşmüştür. Öyleyse, yoktur o Yırtılıp atılacaktır. Şiirin bu yazıldıktan sonraki serüveni hiçbir şeye benzemez. Yazmak çünkü, yalnız şiirin orasını burasını düzeltmek, orasını burasını ayakta tutacak hale getirmek değildir. Toptan yok etmektir de. Şairin şiire karışması da işte burada başlamıştır. Burada tek ölçü kendisidir çünkü. Asıl burada ağırlığını koyacaktır. Bu ise büyük bir beğeni, büyük bir duyarlık, bilgi işidir. Şairi biz burada tanırız hem.

Şiirin *tarihinin gizliliği* işte bu yolculuktur. Hem yalnız iyi bir şiirin tarihi gizlidir. Kötü bir şiirin ise gizli hiçbir şeyi yoktur. Kötü bir şiirde her şey açıktır. Ölüdür çünkü. Öyle de doğmuştur.

Şiirin tarihinin gizliliği üstüne şunu da katlamalıyız Ben kimi şiirlerimi bitirememişimdir de. Ama yine de boyuna onun üstüne gitmeyi sürdürmüşümdür. Şiir bu evrede de birden çok başka alanlara duyarlıklara gidip gelmiştir. Dahası, değişmiştir bile.

Öte yandan, bitmediğine inandığım, üstünde çalıştığım bir şiirin, bir sabah uyandığımda, eski haliyle bittiğini de görmüşümdür.

İşte bütün bunlar, şiirin tarihinin gizliliğini ortaya koyar.

Şiirin Saati

Şiirin geliş saati Paul Valéry'ye göre Tanrı vergisidir. Ve de ilk dizedir bu. Biz bir tansıklık saati diyelim buna. Şair bunu bil-

mez, sezer yalnız. Şair, şiiri sezgiyle bulur. Onun elinden tutan odur. Elbet bir hazırlık ister bu. Şiirin saati zaten bu hazırlığın sonucudur. Bir yaprağın yere düşmesi, bunu başlatabilir. Çoğunda, bu ilk dizedir. Şiirin boyunu posunu o saptar. Dahası, asıl da yapısını. İlk dizenin yapısı çünkü bugün bir şiirin yapısı olur çıkar. İlk dize bunun için önemlidir. Ama bu ilk dize dediğimiz şiirin ille de başlama dizesi olmaz. Şair, şiirine her yerden başlayabilir, önemli olan şiirin yapısını belirleyecek, onu besleyecek, büyütecek bu dizenin yapısının varlığıdır. Neyi nasıl söyleyeceğini o saptar çünkü.

"Gri Sevgili" adlı şiirin bütün yapısını, *Seninle konuşuyorum, gri sevgili, bir taflanla konuşur gibi* dizesi kurdu. Bu dizenin yapısıdır şiirin bütününde dönüp dolaşan. O egemendir. Yapı her şeydir İçerik-biçim olduğu kadar da *edadır* (anlatış), sestir, kokudur. Her şeydir kısaca. Yapı zaten sesi, edayı beraberinde getirir. İçerik-biçim birliği dediğimiz de budur. Ama çoğun yapı ağır basar. Bu da ilk dizenin yapısıdır

GRİ SEVGİLİ

Seninle konuşuyorum, gri sevgili, bir taflanla konuşur gibi
Seninle konuşurken bazı sokaklar bazı kuşlar seninle konuşurken
Seninle konuşurken gözlerin dudakların ellerin seninle konuşurken
Seninle konuşurken aşk yeşil gözlü bir şose seninle konuşurken
– Beyaz bir gül seninle konuşurken beyaz bir gül seninle konuşurken
Seninle konuşurken soyunuyor sesin seninle konuşurken
Seninle konuşurken seninle konuşurken seninle konuşurken.

Sözcükler

Sözcüklerle yazılır şiir. Bu şu demektir Daha ilk başta şiirin ana gereci sözcüktür. Çok dar bir alanın adamıdır şair. Önünde hep boş bir sayfa vardır. Şair sayfayı görür. Dönüp dolaşıp geleceği yer orasıdır. İlk ağızda şair, romancıdan bu yönüyle ayrılır. Romancı çünkü tümceyi, sayfaları görür.

Şiir sözcüklerle yazılır şu demektir de Şiirin alanı düşünceler değildir. Mallarmé ile Degas'nın konuşmasını anımsayalım.

Düşüncelerden hareket etmez şiir. Dahası, Octavio Paz'a göre, şairin düşüncesi yotur. O imgelerle yazar. İmgelemdir onun elinden tutan. Byron da, "Şiir düşünmekten tiksinir," diyecektir.

Şiir, sözcüklerle yazılır demek, yine şiir sözcük ekonomisidir demektir. Şairin kimi zaman tek bir sözcük elinden tutar, o götürür. O sözcüğe şiir diye bakabilir. Bu beş on sözcükte de kalabilir. Her sözcük çünkü imgeler yığınıdır.

Toplarsak, sözcüklerle gidip gelir şairler. Onların bizim dışımızda bir yaşamları olduğuna bile inanırlar şairler.

Öte yandan, şair sözcüklerin ağababasıdır. Sözcükler, şairlerde, yalnız onlarda yaşadıklarının ayrımına varırlar. Orgazma girerler. Her sözcük bir fırtınadır. Bu da, yalnız şiirde patlar. Şairler çünkü sözcüklerin bütün anlam boyutlarını, hallaç pamuğu gibi atarlar Oradan seslenirler.

OLTU TAŞI

Ağzından başlamalı seni anlatmaya
Çocuğum, ağzın Çin ipeği, yangınlar, oltu taşı.

Soğuk su çeşmesi, genel grev senin ağzın.
Kendini oradan oraya atan aptal bir deniz.

Ağzın çarşıda lacivert kuşlar satan çocuk
Tarla adında üç ayda bir çıkan bir dergi.

Bizim küçük ırmaklarımız senin ağzın.
Küçük bir sokaktan küçük bir alana inmek her gün.

Ağzın Bursa'da zaman, çok kapalı çarşılar
Eski harflerle yazılan gece.

Çocuklar, kuşlar, yaz günleri senin ağzın.
Ağzın ipek kıvamında aklımda.

İçerik-Biçim

Her şiirin bir *içeriği* bir de *biçimi* vardır. Bunu şöyle söylemeliyiz Şiir, bu bireşimdir. Ayrı ayrı düşünülemez. Bir şiire içerik olarak ayrı bakamayız. Böyle bakmaya kalkmak, şiire bakmayı bilmemektir. İçerik-biçim bitişik kardeşlerdir. O bile değildir, salt bir tek kardeştir. Şiirin gizli tarihi bu içerik-biçim sorununda

da yatar. Yatar, çünkü bu belirlenmez, görülmez. Yalnız sezilir. O kadar. T. S. Eliot, "Nasıl bir kimsenin bir şey söylemeye kalkmasıyla biçim doğarsa," diye tanımlar biçimi. Evet, bir şey söylemeye kalkmaktır biçim, "*Nasıl söyleyeceğim?*"demektir. Ya içerik mi? İçeriğin biçimden önce geldiğini biliyoruz. Dahası, biçimi onun belirlediğini de. Ama bir şiiri elimize alıp bunu gösteremeyiz, gösteremeyiz çünkü şiirin kendisi buna karşı çıkar. Şiir tanı masasına yatmaz. Bunu da söylemeliyiz Bir şiirde biçimi, içeriği ayırabiliyorsak, ya da birinden biri ağır basıyorsa – ki ben ayrılmadığına inanırım bunun – o şiir iyi bir şiir değildir.

Ne diyor Brecht "Biçim, bir dış öğe, sanatçının içeriğe kazandırdığı bir şey değildir; tersine öylesine içeriğe aittir ki, sanatçının kendisi bile (işte yine şiir sanatının gizli tarihiyle karşı karşıyayız) çoğu kez ona içerik gözüyle bakar." .

Ben hiçbir şiirde – eğer o şiirse – Brecht'in dediği gibi, içerikle biçimi ayıramamışımdır

YAVAŞ YAVAŞ GEÇTİM
KALABALIKLARIN ARASINDAN

Yavaş yavaş geçtim kalabalıkların arasından
bir deniz çarpması gibi çoğalta çoğalta geçen
geçtiği yeri
yavaş yavaş çıktım içimden. Dokundum
yavaş yavaş acıya, kuvarsa, şiire
yavaş yavaş tarttım suyu, anladım nedir ağırlık
kokular
coğrafya.
Eğildim sonra gövdeyi tanıdım ve düzenini
gördüm sessizliğin dümdüzlüğünü
gördüm yinelemedi gördüğüm hiçbir şey
böyle yavaş yavaş geçtim insandan insana
insanlaştırdım yavaş yavaş dışımı
böyle karıştım kalabalıklara
kalabalıklaştım böylece.

Bir Şiiri Anlamak

Kimi şiirleri anladığımızı söyleriz ya, böyle bir şey yoktur. Şiir aslında sanıldığı gibi bir şey anlatmaz. Biz genelde şiirden bir şey anladığımızı sanırız. İyi bir şiir insanda böyle duygular uyan-

dırır. Buna hakkımız da vardır. Bir şiir ne denli karanlık, anlaşılmaz görünürse görünsün, iyi bir şiirse bir şey yine de anlatır; ama o anladığımız, anladık dediğimiz elle tutulan, anlatılan bir şey değildir. İyi bir şiir hep bunu yapar. Biliyoruz ki anlam yerini çoktan düzyazıya bırakmıştır. Şöyle de söylemeliyiz İyi bir şiir, bir şey anlatmaktan çok, bir şey sezdirir, duyurur. Şiirde anlam budur işte.

Şimdi otuz yıla yaklaştı, *Rondo* şiirimin ne anlattığını anlamış değilim hâlâ

ATIMI İSTEDİM EVİN GÖĞÜ GERİNDİ
(*Rondo*)

Atımı istedim evin göğü gerindi
Çin gülleri bir yerden ordan geliyordum
Öyle sular dağların üstüydü isminiz
Yeşil, o solukları gibi rüzgârların
Bir bin yıl rüzgâr değirmeninizde kaldım.

Tep kralları gibiydim öyle yalnızdım
Bir çağda seni bu beyazlığında tuttum
Ak, sabah kalyonlarım hep gökyüzündeydi
Ben rüzgâr değirmeninizde kaldım.

İşte ellerin o dünya kadar Akdeniz
Hansı, gecenin pancurunda Berk kuşlarım
Ey benim sığlığım eskim karanlığım siz
Yitik gülüşünün açtığı sular şimdi
Ben o gecelerde saçıydım çocukların
Bir bin yıl rüzgâr değirmeninizde kaldım

Ahmet Hamdi Tanpınar bu şiiri sevdiğini söylemişti, sanırım ne anladığını o da söyleyemezdi. Şunu demek istiyorum Şiirden ille de bir şey anlamanız gerekmez. Sezdiklerimiz, bize duyurdukları yetmeli. Usun ulaşamayacağı bir yerler olmalı. (Us canavardır.)

Öte yandan, şiir şairin anladığı anlamın dışında da vardır. İlle de kendi anladığı anlamda direnmemelidir. Mallarmé, bunun acısını en çok çekenlerden biridir. Sonunda, kişisel direnişinin, şiiri ne denli öldürdüğünü görmüştür. Sonra da şiir, şairin kişisel

yapısının sonucu da kapalı olur. Her şairden açıklık isteyemeyiz. Kapalılık, şairin yapısı gereğidir de. O, onun anlatış biçimidir, öyle anlatıyordur. Bu durumda ondan açıklık istemeye hakkımız yoktur.

Yoksa, şiirin herkes tarafından anlaşılmasını kim istemez?

Adlandırmak

Şiir elinden geldiğince adlandırmaktan kaçar. Adlandırmak şiiri öldürür. Bu yüzden şiir imgelere bağlanır. Şiire imge sanatı da diyebiliriz. İmge adlandırmaktan çok, görüntülerle söyler söyleyeceğini. Buna söylemek demek de zor, duyurur Adlandırmak sözle, sözcüğün ilk ağızdaki anlamıyla yetinir. Şiir, sözcüklerin bilinen anlamlarını yadsır, onun dışına çıkar, oradan bakar. Şiirde sözcükler, balıklar gibi içinde yüzdükleri suyu bilmez. Usu dışlar, ne diyor Oktay Rifat "Akılla yazılan şiir, en kötü şiirdir bence." Şiirde us (ki şairler arada ona başvururlar) bozguna uğramalıdır. Ancak öyle vardır. İlle de usa yaslanacaksa, "kendiliğinden bir usdışı" olmalıdır bu. Bunun için de şairin önünde imgelerden başka sarılacağı bir şey yoktur. Her imge çünkü bir yer sarsıntısıdır. Şiir de doğası gereği bu sarsıntıda baş verir.

Dil Yalnızdır, Şairi Bekler

Şiir dilin tarihidir. Her şeyden önce de budur. Şairi biz diliyle anlar, tanırız. Şiir çünkü kendini dilde belli eder Ona vurur. Şiirde dil sanki bir araç olmaktan çıkar, kendisi olur. Şiiri böyle anlamakta da bir abartma yoktur. Şiire yaklaşmanın belki de ilk yolu budur.

Jacobson gibi söylersek *"Şiir kendini dile getiren bir sözdür"*

Şiir yine dilin tarihi olduğu kadar, tekniğinin de tarihidir. Her iyi şiir bize, şiirin bu gizli tarihini de yansıtır. Bir yapı sanatıdır çünkü şiir. Her şey şiirin yapısında görülür. Dille teknik uyum içindeyse, şiirin varlığından söz edilebilir. Bir şiirin yeniliği, eşsizliği, dahası devrimciliği yapısına vurmamış, yapısının gereği olmamışsa, o şiir söyledikleriyle var olamaz. Daha ta başından ölü doğmuştur, yoktur o.

Şairlerin Hayatı Yoktur

Şiirin gizli tarihi böyle, ya şairin, şairlerin hayatı?

Şairlerin hayatı yoktur. Yoktur, çünkü şairlerin hayat dedikleri şiir hayatından başka bir şey değildir. Dünyaya da o gözle bakarlar. Dünya onlar için yalnız ve yalnız yazılacak bir yerdir. Bunun dışında dünya yoktur.

Hem şiirin tarihinin gizli olduğunu söyleyip hem de onu anlatmaya kalkışıma gelince, bunu da benim uyumsuzluğum, çatışmam bilin, ben biraz da oyum çünkü "Je ne vis pas, je l'écris!" Hepsi bu.

(Vakkorama Ankara-İstanbul-İzmir, 1989)

SESSİZ DÜNYA

I

"*Sessiz dünya bizim asıl dünyamızdır.*"
(Francis Ponge)

Nesneleri, bu sessiz dünyayı "karşımızda bulunan şey", "kendisine yönelinen" ya da "uzaktakiler" diye tanımlamada güçlük çekilmez. Böyle tanımların nesneyi anlatmaktan uzak olduğu açıktır. Böyle bir tanım nesneleri "herhangi bir şey" gibi görmekten öteye gitmez. Bu, nesneleri görmemek, tanımamak, bilmemek demektir. En başta da varlıklarını yadsımaktır. Bu yoldan yapılan hiçbir tanımın gerçeğinden söz edilmez. Nesnelerin bize karışmamaları, bizim dışımızda bir yaşamları olması ilk ağızda böyle düşündürebilir bizi. Böyle bir ayrım sonucu da onlara "uzaktakiler" diye bakabiliriz. Değil mi ki bize karşın vardırlar, var da olacaklardır. Öyleyse bu bize karşın olan varlıklarını sürdürmeleri bizi düşündürmelidir. Hem bu onların bir varlık olduklarının kanıtıdır. Nesnelerin varlıklarını içermeyen bir tanım elbet gerçek dışıdır.

Her şeyden önce, nesnelerin bizim dışımızda oldukları çok su götürür. Nesnelerle her zaman içli dışlı yaşadığımızı iyi biliyoruz çünkü. Gazali bunun için "Bak karıncalara! Bak şu yaprağa! Bak şu sinek cinsinden olan arıya!" demez mi? Bu öte yandan nesneyi görmeye bir çağrıdır. Nesne çünkü "*görülmeyi bekler*" Bunun dışında da elinden bir şey gelmez. Bu da nesnenin doğa-

sı gereğidir. "*Düşünülen şeydir*" çünkü "nesne" Hem nesnelerin bizden önce de bir yaşamları olduğunu da biliyoruz. Bu da nesnelerin varlıklarının kaçınılmazlığını gösterir. Nesnelersiz bir dünyanın düşünülemeyeceği de bir gerçektir. Hem yalnız varlıklar mı? Ya anlamları? Nesnelerin bizim dışımızda olmaları nasıl varolmadıklarını göstermiyorsa, bir anlamları olmadığını da göstermez. Anlam, nesnelerin varlıkları gibi varoluşsal bir sorundur. Dahası nesneye böyle bakılmadıkça tanınamaz, bilinemez. Anlam nesnelerin varoluşlarıyla sıkı sıkı bağlıdır. Hem nesneler "herhangi bir şey" olmaktan ancak böyle kurtulurlar. Kendi olurlar. Bütün varlıklar gibi nesneler de bunun bilinmesini isterler. (Her ne kadar bir anlamları olduğunu bizim bilip bilmememiz umurlarında bile değilse de!) Haklılardır da bunda. Bir adı olmak diyebiliriz buna. Bir adı, yani bir anlamı, anlayacağınız. Anlamanın bir ada gereksinimi vardır hep; adın da anlama. Bu yalnız canlı varlıklar için değil, sessiz dünyanın öbür kulları olan *şeyler* için de söz konusudur. Bir sandalyeye, bir çiviye, bir tabağa, bir bardağa bakarken de anlam yakamızı bırakmaz; onların da bir anlamı vardır çünkü. Bunun için de onları okumak yeter. Roland Barthes, nesnelerin "bir şeye yarayan bir şey" olarak tanımlanmasına haklı olarak karşı çıkar. Ayrıca nesnelerin bir işe yararlığı dışında da bir anlamı olduğunu göstermek için de "Beyaz bir telefonun işlemi dışında *lüks ya da kadınlıkla, dişilikle belli bir düşünceyi aktardığını;* bir dolmakalemin *zenginlik, ciddiyet, fantezi;* yemek yediğimiz tabakların da her zaman bir anlamları olduğunu, ve anlam taşımıyorlar gibi göründükleri zaman da, *hiçbir anlam taşımama anlamını taşıdıkları*"nı vurgular. Gerçekte nesnelerin bir anlamı olmadığını söylemek, yalnız nesneleri bilmemek, tanımamaktan da öte, dünyanın da bir anlamı yoktur demektir. Bu da eşyanın doğasına ters düşmektedir.

II

"*Ancak nesneler varsa dünyanın belirgin bir biçimi vardır*"
(Wittgenstein)

Nesnelerin "uzaktakiler" olmaları doğaları gereğidir. Bu yüzden bir kıyıya çekilerek yaşarlar. Hem kendilerini öne sürmekten çekinirler. Nesnelerin yerlerinden kımıldamamak istemelerini

böyle de düşünmeli, yalnız bilinmeyi, görülmeyi isterler çünkü. Ama bunu için de çırpınmazlar. Giderek bunu doğal bile karşılarlar. Bir kenara çekilme, dünyaya ordan bakma elbet bütün nesneler için söz konusu olamaz. Okunup atılmış bir kitapla bir sözlük için durum aynı değildir. Kitap bir daha ne zaman bir elin uzanacağını beklerken, sözlük bunun hiç de uzun olmadığını bilir. Ama bir dağ, bir ağaç, bir ova, bir gökyüzü uzaklığını hep korur ve kımıldamaz yerinden. İşlevlerinin bakılmak olduğunun ayrımındadırlar. Genelde nesneler bireysel yaşamı seçmişlerdir. Bizimle öyle yaşarlar. Bu da onları ister istemez içlerine kapamıştır. Gizeme bürünürler. Gizemin kendisi kesilirler. Kimi nesnelerin alınyazısıdır da bu Orda vardır. Doğa-ötesilik giderek işlevleri bile olur. Bir gereksim aracı olmaktan çıkarlar; zamanın, tarihin izlerine bürünerek insanın bir çeşit "unutulan" izleri olurlar. W. Benjamin bunun için "Nesnede insanın bıraktığı iz insanın unutulan izidir," diyecektir. Geçmiş zamanların bir yazısıdırlar artık Bir *anı-bellek*. Her yerden bakılabilen, okunan bir ayna-kitap. Hem gizem eşyalara yaraşandır da. Bütün eski eşyalar bunu yaşarlar, bununla soluk alırlar. Nesnelerin saçtığı bu gizem, giderek bir sokağı, bütün bir mahalleyi, kimi de bütün bir kenti sarar. Kentin, sokağın tini olur. De Chirico "Ben eşyanın metafizik yanından başka neyi sevebilirim?" derken nesnelerin saçtığı bu büyüyü, bir onu görecek, boyalarını onun için karacaktır. Hem bütün eski eşyalar zamanları depolarlar. Yalnız zamanları mı? Bütün yaşamları da. Bunu anlamak için de onlara eğilmek, onları bir ucundan tutmak gerekir.

III

"*Ona nesneleri anlat.*"
(Rilke)

Bağımsız varlıklardır nesneler. Yalnız bağımsız mı? Bireylerdir de. Hem de benzersizliklerini taşıyarak, bundan hiç de ödün vermeyen bireylerdir. Bir ormanın ağaçlarının yaprakları nasıl birbirine benzemezse, onlar da benzemezler. Bir nesneyi bir başka nesneden ayıran, sonra da onu başına buyruk yapanın uzay ve zaman dediğimiz şey olduğunu biliyoruz. Nesneler bunu bütün yaşamları boyunca korurlar. Hem "nesneler parçalarına dağılmış durumda olsalar bile varlıklarını sürdürürler." Nesneler ge-

ne varlıklarını sürdürürken uzay-zaman içinde yalnız varoluşsal yapılarını korumakla da kalmazlar, değişime de uğrarlar. Buna işlevleri diye bakabiliriz. Bir tek şeyden birçok şey üretmelerini de böyle anlamalıyız. Bunun bir tekdüzeliğe, yeknesaklığa götürdüğü de bir gerçektir, ama "nesneleri yok etmek, evreni yok etmektir" de.

Nesneyi "uzaktakiler" diye tanımlarken, onun öznesi olan insanı ondan ayrı düşünemeyiz. İkisinin bir bütün oluşturduğu da açıktır. Eytişimsel bir ilişkidir bu. Karşılıklı bir değişimi de kendiliğinden getirir. Bundan da anlıyoruz, bu, nesnenin bunca bağımsızlığına, tek başınalığına karşın, onun bütün bütün edilgin, ya da gene aynı biçimde bütün bütün etkin olduğunu da göstermez. Nesnenin de bir adı, kendi yasaları vardır. ("Ad bir nesneyi imlediğini gösterir." Wittgenstein) Hem şeyler de, bir ağaç, bir bulut, bir kuş, bir hamamböceği gibi bilinmek isterler Bağımsızlıklarını da öyle anlatlar.

IV

"*Şeylerin bütün özelliğini göremeyiz.*"
(Leibniz)

Nesneler, gene yapıları, doğası gereği acıyı (evet acıyı), baskıyı, kışkırtıcılığı, korkuyu daha nice şeyi kuşanırlar. Jean-Paul Sartre *Bulantı*'da otların, ağaçların, ağaçların köklerinin nasıl korku, baskı saçtığını anlatır "Atkestanesi gözlerine abanıyordu. Yeşil bir küf gövdesini yarıbeline kadar sarıyordu. (...) Karmakarışık, devasa ve yumuşacık kitleler kalmıştı geriye; çıplak, hem de müstehcen ve de ürkütücü biçimde kitleler." Kentler ölünce nesnelerin dev adımlarla kentleri nasıl sardığını, ölümcül savaşlara nasıl giriştiklerini hep biliyoruz. Hele sarmaşıkgillerin baskısından hemen hemen hiçbir şeyin kurtulamayacağını da. Yalnız bu mu? Kışkırtıcıdırlar da. Yalnız pencerelerin, kapıların, çatalların, kaşıkların, ekmek bıçaklarının baskısını yapmazlar, nice kılıklara girip çıkarak, nice çılgın istekleri kamçılamayı, onların üstüne yürümeyi de öğretirler. Nesnelerin en çok kuşandıkları da belki de yalnız kışkırtıcılıktır. Kişiliklerini de (benzersiz bir kişilikleri vardır nesnelerin, bunun parçalanmasına, dağılmasına da hiç yanaşmazlar) hiçbir şeyle değişmezler. Özgürlüklerinin düşmanı biz olduğumuzu da bilirler. Bütün canlı cansız nesnelerin,

dağların, tepelerin, ağaçların, bir yaprağın, bir kurşunkalemin, bir su birikintisinin, bir sandalyenin sonları bizim elimizdedir çünkü.

Öte yandan, nesneler özgür olmadıkları için suçsuzdurlar da. Bizim nesnelere olan sevgimiz belki de bundandır. Kim bilir? Dışımızda oldukları için suç ortaklıkları yoktur. Masumdur nesneler. Varoluşları gereğidir bu da. Bir ağaç, bir masa, bir dörtgen, bir bardak su hiç suç işlememiştir. Hem onların da kendince (değil mi ki varlıklardır) bir yasaları olduğunu söylemeliyiz Yağmak, yağmurun işidir. "Batmak güneşin." Bir özveri yasası.

Nesnelerin "gölgesinin" Afrodisias'lı olduğunu söyledik mi? Afrodisias'lıdır nesneler.

Nesnelerin yasası kararmasın!

(*İnferno*'dan)

YAŞAMÖYKÜSÜ

İlhan Berk 1918 yılında Manisa'da doğdu. Ortaöğrenimini burada tamamladıktan sonra Balıkesir Necatibey İlköğretmen Okulu'nda okudu. Giresun'un Espiye ilçesinde iki yıl öğretmenlik etti. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'ne girerek 1944 yılında bu okulu bitirdi. 1945-55 yılları arasında Zonguldak, Samsun, Kırşehir ortaokullarında Fransızca öğretmeni olarak çalıştı. 1956'dan emekli olduğu 1970'e kadar Ankara'da Ziraat Bankası Yayın Bürosu'nda çevirmenlik yaptı.

Kül adlı kitabıyla 1979 TDK Şiir Ödülü'nü, *İstanbul Kitabı* ile 1980 Necatigil Şiir Ödülü'nü, *Deniz Eskisi* adlı kitabıyla 1983 Yeditepe Şiir Armağanı'nı aldı, *Güzel Irmak* adlı kitabıyla ise 1988 Simavi Edebiyat Ödülü'nü Ferit Edgü ile paylaştı.

İlhan Berk şiire, ilk kitabını da yayımlayan Manisa Halkevi'nin dergisinde başladı. 1955 yılına kadar yayımladığı şiirler ve çıkardığı kitaplarla gerçekçi bir şair kimliğinde göründü. Berk'in sözcükleri bütün kapsamlarıyla, kendi deyimiyle "tarihçeleriyle" kullanma özelliği şiirini İkinci Yeni şiir hareketine yakın kılıyordu. Bu özellik daha sonraları gelişerek sürdü ve İlhan Berk'in özgün tutumu durumuna geldi. Giderek İkinci Yeni şiirin öncüsü ve en güçlü savunucusu olarak anılmaya başlandı. Son dönem şiirlerinde cinsellik ve tarih ana temalar olarak belirdi. Çeşitli nesneleri, kent, sokak gibi olguları ayrıntılı bir "kimlik kartı" somutluğu taşıyan bir biçimde şiirleştirdi. Dünya şiirinden örnekleri bir araya getiren çeşitli antolojiler de hazırladı.

(*Ünlüler Ansiklopedisi*'nden geliştirilerek)

YAPITLARI

Şiir *Güneşi Yakanların Selamı,* 1935; *İstanbul 1939-47,* 1947; *Günaydın Yeryüzü,* 1952; *Türkiye Şarkısı,* 1953; *Köroğlu,* 1955; *Galile Denizi,* 1958; *Çivi Yazısı,* 1960; *Otağ,* 1961; *Mısırkalyoniğne,* 1962; *Âşıkane,* 1968; *Şenlikname,* 1972; *Taşbaskısı,* 1975; *Atlas,* 1976; *Kül,* 1978; *İstanbul Kitabı 1947-80,* 1980; *Kitaplar Kitabı,* 1981; *Deniz Eskisi - Şiirin Gizli Tarihi,* 1982; *Delta ve Çocuk,* 1984; *Galata,* 1985; *Güzel Irmak,* 1988; *Pera,* 1990; *Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum,* 1993; *Avluya Düşen Gölge,* 1996; *Şeyler Kitabı Ev,* 1997

Düzyazı, deneme, günlük *Şifalı Otlar Kitabı,* 1982; *Bir Uzun Adam,* 1982; *El Yazılarına Vuruyor Güneş,* 1983; *İnferno,* 1994; *Kanatlı At,* 1994; *Logos,* 1996; *Poetika,* 1997

Adam Yayınları'nda İlhan Berk'in yapıtları

Şiir ***Günaydın Yeryüzü*** (*Günaydın Yeryüzü*; *Türkiye Şarkısı*; *Köroğlu*), 1982; ***Galile Denizi*** (*Galile Denizi*; *Çivi Yazısı*; *Otağ*; *Mısırkalyoniğne*), 1982; ***Âşıkane*** (*Âşıkane, Taşbaskısı, Şenlikname*), 1982; ***Deniz Eskisi-Şiirin Gizli Tarihi***, 1982; ***Delta ve Çocuk***, 1984; ***Galata***, 1985; ***Atlas***, 1987; ***Güzel Irmak-Şairin Kanı***, 1988; ***Pera***, 1990; ***Kül***, 1992; ***Dün Dağlarda Dolaştım Evde Yoktum***, 1993; ***İstanbul Kitabı***, 1994; ***Avluya Düşen Gölge***, 1996.

İÇİNDEKİLER

1919 7
Hikâye 8
Bir Alageyik 10
Ayrığın Yüreği 12
Kızılırmak 12
Sebenli Halil 13
Köroğlu 16
Paul Klee'de Uyanmak 23
Bel Canto 24
Balad 28
Atımı İstedim Evin Göğü... 29
Ben Senin Krallığın... 30
Sahi Siz mi Geldiniz... 30
Siz Ne Güzeldiniz... 31
Güneşler, Bütün O... 31
Ben Uyandım Bir Aşk... 32
Ben Şimdi Bir Şiirden... 33
I. Balad 34
Şiir 36
Ülke 37
Beyaz 38
Aşkyüzlü 38
Çıkrıkçılar Yokuşu 39
Nigâri 40
Bir Kadının Her Akşam... 42
Ölü Bir Ozanın Sevgili... 42
Yaşlı Gemiciler 43
Akşamla Bir Sap Fesleğen 44
Adamlar 44
Günlük İşlerdenmiş Gibi... 45
Ozan ve Sesler 45
Taşlık Hamam Sokağı 46
Kadınlar 46
Burun/Dağ 47
Parıltı 47
Paris 48
Homeros Yazıcıları ve... 54
Lucretius ya da Nesnelerin... 56
Yavaş Yavaş Geçtim... 57
Bir Mezar Yazıtı 58
Yol Boyu 59
Acının Adı 60
Bir Kıyı Kahvesinde 60
Ben Her Gün Bir Çarşıyı... 61
Güzel Irmak 62
Kakmalar 62

ŞİİR ÜSTÜNE

Şiirin Gizli Tarihi 65
Sessiz Dünya 72

YAŞAMÖYKÜSÜ 77
YAPITLARI 78

Şiirlerinden seçmeler
Şiir üzerine düşünceleri
Yaşamı
Yapıtları

İlhan Berk şiire, ilk kitabını da yayımlayan Manisa Halkevi'nin dergisinde başladı. 1955 yılına kadar yayımladığı şiirler ve çıkardığı kitaplarla gerçekçi bir şair kimliğinde göründü. Sözcükleri bütün kapsamlarıyla, "tarihçeleriyle" kullanma özelliği şiirini İkinci Yeni şiir hareketine yakın kılıyordu. Bu özellik daha sonraları gelişerek sürdü ve şairin özgün tutumu durumuna geldi. Giderek İkinci Yeni şiirin öncüsü ve en güçlü savunucusu olarak anılmaya başlandı. Son dönem şiirlerinde cinsellik ve tarih ana temalar olarak belirdi. Çeşitli nesneleri, kent, sokak gibi olguları ayrıntılı bir "kimlik kartı" somutluğu taşıyan bir biçimde şiirleştirdi.

ISBN 975-418-445-3

adam 634